

- ної сфери та шляхи вирішення / О.В. Корнієнко // Економічний простір : зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 46. – С. 172-179.
8. Крисоватий А.І. Теоретико-організаційні доміанти та практика реалізації податкової політики в Україні : монографія. – Тернопіль : Карт-бланш, 2005. – 371 с.
 9. Куценко В.І. Соціальна сфера: реальність і контури майбутнього (питання теорії і практики) : монографія / За наук. ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України Б.М. Данилишина // РВПС України НАН України. – Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2008. – 818 с.
 10. Куценко В.І. Соціальний вектор економічного розвитку : монографія / За наук. ред. д.е.н., проф., акад. НАН України Б.М. Данилишина. – К. : Науково-виробниче підприємство «Видавництво «Наукова думка» НАН України, 2010. – 734 с.
 11. Куценко В.І., Остафійчук Я.В. Трансформації соціальної сфери України: регіональний аспект : монографія / За ред. С.І. Дорогунцова. – К. : Оріяни, 2005. – 400 с.
 12. Лопушняк Г.С. Бюджетне фінансування соціальних видатків в умовах трансформації економіки / Г.С. Лопушняк // Фінанси України. – 2010. – № 10. – С. 38-46.
 13. Макара О.В. Роль державного регулювання в реалізації соціального розвитку суспільства / О.В. Макара // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2009. – № 15. – С. 39-43.
 14. Меленюк В.О. Теоретичні основи державної соціальної політики в Україні / В.О. Меленюк // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2009. – № 1. – С. 126-132.
 15. Мельник В.М. Використання податкових інструментів в умовах становлення ринкової економіки / В.М. Мельник, Т.В. Кошук // Фінанси України. – 2010. – № 2. – С. 46-57.
 16. Мельник П.В. Розвиток податкової системи у перехідній економіці : [моногр.] / П.В. Мельник. – Ірпінь : Академія Державної податкової служби України, 2001. – 362 с.
 17. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій : навчальний посібник / За редакцією д-ра екон. наук, проф. Іванова Ю.Б., д-ра екон. наук, проф. Майбурова І.А. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2010. – 492 с.
 18. Податкове регулювання соціального розвитку: світовий досвід та тенденції в Україні : монографія / Ю.Б. Іванов, О.М. Тищенко, О.В. Грачов та ін. ; за заг. ред. Ю.Б. Іванова. – Х. : ФОРМ-Александрова К.М.; ВД «ІНЖЕК», 2012. – 496 с.
 19. Полозенко Д.В. Розвиток соціальної сфери як важлива умова економічного зростання України / Д.В. Полозенко // Фінанси України. – 2010. – № 10. – С. 15-20.
 20. Пушкарева В.М. История финансовой мысли и политики налогов / В.М. Пушкарева. – М. : Инфра-М, 1996. – 191 с.
 21. Рандылов Ю.Б. Социальная инфраструктура региона: проблемы развития (на примере Бурятской АССР) / Ю.Б. Рандылов, Ц.Б. Будаева. – Новосибирск, 1989. – 72 с.
 22. Скулиш Ю.І. Бюджетне забезпечення соціальної сфери в Україні: оцінка ефективності та підходи до обґрунтування / Ю.І. Скулиш // Економіка та держава. – 2009. – № 1. – С. 21-23.
 23. Тарангул Л.Л. Оподаткування та регіональний розвиток (теорія і практика) / Л.Л. Тарангул. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2003. – С. 99.
 24. Ташмурадов Т.Т. Международный опыт налогообложения / Т.Т. Ташмурадов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tozabek.narod.ru/nalogi-mej-opit-nalog.html>.
 25. Тищенко О.М., Голякова К.В. Роль оподаткування у державному фінансуванні соціальної сфери [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <chrome-extension://oemmnndcbldboiebfnladdcbdfmadadm/http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/7720/1/9.pdf>.
 26. Швабій К.І. Оподаткування доходів населення: проблеми науки та практики : моногр. / К.І. Швабій. – Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2009. – 296 с.
 27. Юткина Т.Ф. Налоги и налогообложение : учебник. 2-изд., перероб. и доп. – М. : ИНФРА-М, 2002. – 576 с.
 28. Samuelson P. The pure theory of public expenditure / P. Samuelson // The review of economics and Statistics. – 1954. – № 36. – P. 387-389.

УДК 336.717.06

Коцюба О.В.

*студентка фінансового факультету
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця*

КОНКРЕТИЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ БАНКІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТИ

У статті визначено підходи до трактування поняття «грошові потоки банків». Наведено ознаки та класифікацію грошових потоків банків. Проаналізовано динаміку та структуру грошових потоків у банках. На основі кореляційно-регресійного аналізу визначено фактори впливу на них.

Ключові слова: грошовий потік банку, управління грошовими потоками банків, вхідні та вихідні потоки.

Коцюба Е.В. КОНКРЕТИЗАЦИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СУЩНОСТИ ДЕНЕЖНЫХ ПОТОКОВ БАНКОВ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ И ПРИКЛАДНОЙ АСПЕКТЫ

В статье определены подходы к трактовке понятия «денежные потоки банков». Приведены признаки и классификация денежных потоков банков. Проанализированы динамика и структура денежных потоков. На основании корреляционно-регрессионного анализа определены факторы влияния на них.

Ключевые слова: денежный поток банка, управление денежными потоками банков, входящие и исходящие денежные потоки.

Kotsiuba O.V. CONCRETIZATION OF THE ECONOMIC ESSENCE OF BANKING CASH-FLOWS: THEORETICAL AND APPLIED ASPECTS

Approaches to determination the definition "cash flow of banks" are considered. The features and classification of cash flows of banks are brought. The dynamic and pattern of cash flows are analyzed. On the basis of correlation and regression analysis their determinants are defined.

Keywords: banking cash-flow, management of banking cash-flows, incoming and outgoing cash-flows.

Постановка проблеми. У вітчизняній літературі багато праць вчених-економістів присвячено дослідженню сутності понять «грошовий потік» та «фінансовий потік». Проте досі не існує єдиного під-

ходу до трактування цих дефініцій, що ускладнює процес управління грошовими та фінансовими потоками в системі фінансового менеджменту. На етапі розвитку трансформаційної економіки, коли інвести-

дійний капітал з сировинних і фінансових секторів економіки переходить до несировинних для активізації впливу науково-технічного прогресу, роль банківського сектору тільки посилюється. При цьому найбільшу увагу треба приділяти саме фінансовим аспектам управління активами.

Діяльність будь-якого банку ґрунтується на управлінні рухом фінансових потоків, що є кінцевим результатом або обслуговуючим механізмом банківських операцій. На разі головною проблемою в діяльності банків залишається збереження рівня ліквідності, платоспроможності та стійкості до стресчинників ендегенного та екзогенного середовища. Нівелювати процентні, валютні ризики та ризики ліквідності для менеджменту банку допоможе саме ефективне управління грошовими потоками. Це і зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням банківського та фінансового менеджменту в Україні присвячені наукові праці вітчизняних науковців Г.М. Азаренкової, І.А. Бланка, О.В. Васюренка, Л.М. Єріс, О.А. Кириченко, О.М. Колодізева, А.М. Мороза, Л.О. Примостки та ін.

Мета статті полягає в узагальненні існуючих теоретичних підходів до визначення сутності грошових і фінансових потоків банків та в аналізі елементів грошових потоків та факторів впливу на них у вітчизняній банківській системі.

Виклад основного матеріалу дослідження. У спеціальній науковій літературі, присвяченій питанням фінансового менеджменту, можна переконаватися у багатоглибкості поняття «грошовий потік».

Науковцями виділяється три основних підходи до визначення даної дефініції: як сукупність надходжень та вибуття грошових коштів, як сукупність наявних грошових коштів. Також певна група вчених-економістів ототожнює поняття «грошовий» та «фінансовий потік». За результатами аналізу наукових праць вітчизняних та закордонних вчених було виявлено, що прихильниками другого підходу є закордонні вчені-економісти (Дж.К. Ван Хорн, Т. Райс, Б. Коллі та ін.). Переважна більшість вітчизняних науковців трактують грошовий потік як сукупність надходжень та вибуття грошових коштів. Третій підхід до визначення сутності даної дефініції є, на нашу думку, помилковим, оскільки фінансовий потік є ширшим поняттям, аніж грошовий [6, с. 58].

Г.М. Азаренкова у своїх дослідженнях наголошує на тому, що в умовах трансформаційної економіки необхідно розглядати поняття «фінансовий потік», а отже, і «грошовий потік», з точки зору інституцій-

ональної спрямованості. Сутність такого уточнення полягає у можливості розмежування фінансових потоків на різних рівнях їх функціонування та у визначенні генетичної природи виникнення тих або інших фінансових потоків [1, с. 5].

На основі даного твердження доцільно розглядати теоретичну основу визначення та формування грошових потоків банку. За результатами аналізу трактування дефініції «грошовий потік банку» вітчизняних вчених-економістів авторами було виділено декілька підходів до її визначення, які наведені у таблиці 1.

Поняття «грошовий потік банку» розглядається з точки зору чотирьох підходів (за окремими ознаками): як рух платежів, як результат діяльності банку, як джерело стабільності банку, як сукупність надходжень і виплат.

Більшість вітчизняних вчених-економістів трактують поняття «грошовий потік банку» як цілеспрямований рух грошових коштів внаслідок ведення банківської діяльності. На думку авторів, останній підхід до розгляду даного терміну (грошовий потік банку як сукупність надходжень і виплат) доповнює попереднє визначення та більшою мірою характеризує особливості грошового потоку саме суб'єктив банківської діяльності.

Отже, поняття грошовий потік банку слід викласти, на думку авторів, у наступній редакції: грошовий потік банку – це цілеспрямований рух надходжень і виплат готівкових і безготівкових коштів, розподілених у часі, та які утворюються унаслідок проведення банківських операцій з обов'язковим документальним оформленням.

Систематизація процесів виникнення та формування грошових потоків банку має певні ознаки, яка зображена на рис. 1.

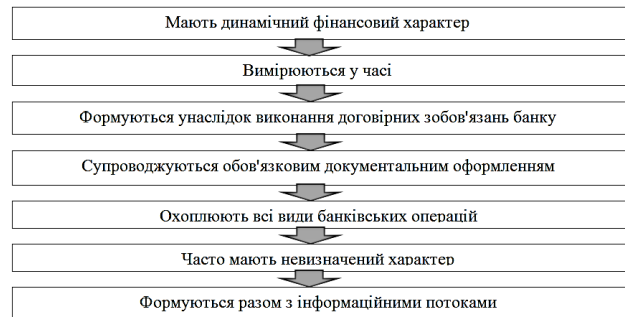

Рис. 1. Систематизація підходів до виникнення ознак грошових потоків банку

Таблиця 1

Визначення сутності поняття «грошовий потік банку»

Підхід на основі окремої ознаки	Автори	Джерело	Визначення поняття «грошовий потік банку»
Як рух платежів	Г.М. Азаренкова, В.М. Коваль, Г.О. Крамаренко, Ю.К. Маслов, А.М. Поддєрьогін, Л.О. Птащенко, С.К. Реверчук	[1; 5; 8–12]	Послідовний рух грошових коштів, розподілених у часі платежів, які були отримані внаслідок проведення операцій банками
Як результат діяльності банку	нормативно-правові акти	[14; 15]	Грошові потоки генеруються банком, мають фінансовий характер, тому що результатом діяльності є формування, розподіл і використання грошових ресурсів
Як джерело стабільності банку	Л.М. Єріс, Г.Г. Кірейцева	[3; 4]	Внутрішнє джерело стабільності банку, що асоціюється з ліквідністю, щоб у результаті банківської діяльності отримати відповідний прибуток, а також зберегти фінансову рівновагу на ринку
Як сукупність надходжень і виплат	М.В. Дерій, О.С. Сергєєва	[2; 13]	Сукупність надходжень і виплат коштів у готівковій та безготівковій формах унаслідок фінансової діяльності банків, що розподілені у часі та є документально оформленими

Як було розглянуто вище, із визначення грошового потоку зрозуміло, що це є рух, а отже, поняття динамічне. Існує думка, що вхідні грошові потоки банку є тотожним поняттям до пасивів. Так, В.М. Коваль наголошує на тому, що слід розділяти дані поняття саме через те, що пасиви банку є явищем статички, залишки ресурсної бази на певну дату, на відміну від грошових потоків явище динаміки, вимірюване у часі. Банки формують грошові потоки унаслідок формування, розподілу та використання фондів, резервів грошових коштів унаслідок реалізації банківських продуктів та послуг, що пояснює виключно фінансову природу грошових потоків банку.

Практика господарювання підтверджує, що грошові потоки є одночасно фундаментом та результатом ведення банком своєї діяльності, тому вони формуються саме унаслідок договірних зобов'язань банку із обов'язковим документальним оформленням та визначенням джерела та причини утворення грошових потоків. Всі документи також уособлюють собою інформаційний потік, який формується разом з грошовим.

Згідно думки В.М. Ковалю, економічна суть грошових потоків стосовно до банку полягає в тому, що фінансові ресурси, які надходять в банк з макросередовища і мають визначені групові ознаки, в процесі функціонування банку трансформуються з одного виду в інший, переходять з групи в групу, змінюють напрямок руху і виходять з банку в макросередовище в іншій якості [9, с. 7]. Тому грошові

потоки є зовнішнім відображенням руху фінансових ресурсів через призму операцій банку. Виходячи з цього, будь-яка банківська операція охоплює один або декілька видів грошових потоків.

Грошові потоки формуються як в ендегенному, так і в екзогенному середовищі банку. За умови їх формування у зовнішньому середовищі досить важко прогнозувати та планувати обсяг коштів, що надійде до банку, тому грошові потоки банку з екзогенною природою мають невизначений характер.

Для ефективного управління та для розуміння економічної суті грошових потоків необхідно навести їх класифікацію. Оскільки грошові потоки є різноманітними за своєю природою, вартістю, часовими проміжками, структурою тощо, авторами на основі спеціальної наукової літератури була запропонована наступна класифікація. Так, нами було виділено 11 основних класифікаційних ознак, які наведені на рис. 2.

Вхідні грошові потоки банку формують пасивну частину банківського балансу, а саме ресурсну базу і дохід від його діяльності. До вхідних грошових потоків банку належать надходження на кореспондентські рахунки, на поточні та депозитні рахунки клієнтів, відсоткові платежі та повернення основної суми боргу за кредитними операціями, відсотки за векселями, доходи від інвестиційної діяльності тощо.

Вихідні грошові потоки банку створюють активну частину банківського балансу, вони формують його кредитний та інвестиційний портфель. Прикладом вихідних потоків є платежі з кореспондентського

Рис. 2. Класифікація грошових потоків банку

Запропоновано автором

рахунку банку, платежі за дорученням клієнтів, операції з надання кредитів та купівлі цінних паперів, відсоткові витрати, повернення вкладів та міжбанківських кредитів.

Основною складовою вхідних грошових потоків банку є депозитний портфель, він складається з надходжень на депозитні рахунки фізичних осіб, юридичних осіб та органів державної влади. Депозитний портфель також необхідно розглядати через призму стабільності ресурсної бази. Таким чином, депозитний портфель можна представити у вигляді потоку надходжень строкових депозитів та потоку надходжень депозитів до запитання.

Вихідний грошовий потік, що формує кредитний портфель, складається з потоку корпоративного, індивідуального та міжбанківського кредитування. Кредитні операції банків потенційно є найбільш прибутковими, але вони пов'язані з високим рівнем кредитного ризику. Потік, який формує інвестиційний портфель банку, є також основним елементом вихідного грошового потоку. Він складається з вихідних потоків, що утворюють торговий портфель, портфель на продаж, портфель до погашення, та інвестиції в асоційовані та дочірні компанії. Також інвестиційний портфель можна розглядати в розрізі потоків вкладень в державні та корпоративні цінні папери, цінні папери центрального банку [7, с. 297].

На основі статистичних даних, опублікованих на офіційному сайті Національного банку України, було отримано результати аналізу грошових потоків банків України та чинники, що спричинюють зміни їх характеристик [16; 17].

Розрахунок обсягу вхідного грошового потоку ґрунтується на сумі зобов'язань, капіталу та доходів банків України. Сума наданих кредитів, вкладень у цінні папери, резервів за активними операціями банків та витрат формує вихідний грошовий потік банків.

У таблиці 2 наведено абсолютні показники основних елементів вхідних та вихідних грошових потоків банків України за період 01.04.2009–01.04.2015 рр.

На рис. 3 наведено динаміку змін обсягів вхідних та вихідних грошових потоків банків України за період 01.01.2009–01.01.2015 рр. Із наведеної діаграми можемо зробити висновок, що обсяг вхідних грошових потоків у 2010 р. зменшився незначною мірою – на 2,42%, проте у наступний період даний показник стабільно зростає нестабільними темпами. Вихідні грошові потоки зростали щорічно, окрім спаду у 2013 р. на 1,87% порівняно з показником 2012 р. У 2009, 2013, 2014 рр. вхідні грошові потоки були більшими за обсягом за вихідні грошові потоки. Це свідчить про нераціональність та неефективність використання грошових коштів. У інші роки досліджуваного періоду спостерігається зворотна ситуація із співвідношенням вхідних та вихідних грошових потоків банків України, а отже, підвищився рівень ризику ліквідності.

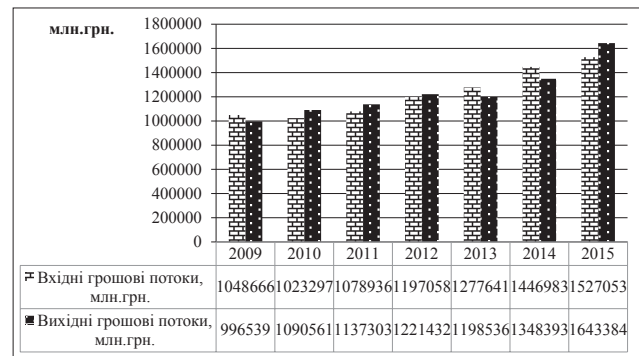

Рис. 3. Динаміка вхідних та вихідних грошових потоків банків України за період 01.01.2009–01.01.2015 рр.

У таблиці 3 наведено результати аналізу динаміки питомої ваги елементів вхідних грошових потоків банків України за досліджуваний період: найбільшу питому вагу займають строкові кошти фізичних осіб.

Таблиця 2

Абсолютні значення основних елементів вхідних і вихідних грошових потоків банків України за період 01.01.2009–01.01.2015 рр.

Період	Вхідні грошові потоки, млн. грн.			Вихідні грошові потоки, млн. грн.			
	Зобов'язання	Капітал	Доходи	Кредити	Вкладення у цінні папери	Резерви	Витрати
2009	806823	119263	122580	792244	40610	48409	115276
2010	765127	115175	142995	747348	39335	122433	181445
2011	804363	137725	136848	755030	83559	148839	149875
2012	898793	155487	142778	825320	87719	157907	150486
2013	957872	169320	150449	815327	96340	141319	145550
2014	1085496	192599	168888	911402	138287	131252	167452
2015	1168829	148023	210201	1006358	168928	204931	263167

Таблиця 3

Питома вага елементів вхідних грошових потоків банків України за 01.01.2009–01.01.2015 рр.

Період	Питома вага елементів у вхідних грошових потоках, %					
	Кошти фізичних осіб до запитання	Строкові кошти фізичних осіб	Кошти суб'єктів господарювання до запитання	Строкові кошти суб'єктів господарювання	Капітал	Доходи
2009	3,63%	16,70%	6,90%	6,99%	11,37%	11,69%
2010	5,36%	15,17%	6,32%	4,94%	11,26%	13,97%
2011	5,94%	19,15%	8,23%	5,12%	12,76%	12,68%
2012	2,74%	19,84%	9,35%	6,20%	12,99%	11,93%
2013	5,86%	22,63%	8,59%	7,27%	13,25%	11,78%
2014	5,73%	24,24%	9,00%	7,24%	13,31%	11,67%
2015	6,37%	22,97%	8,52%	6,86%	9,69%	13,77%

Отже, депозитні вкладення, не дивлячись на економічні кризи 2008–2009 рр. та 2014–2015 рр., залишаються основним джерелом формування коштів банківських установ. Суб'єкти господарювання, починаючи з 2009 р., надають перевагу банківським послугам із розміщення коштів до запитання. Дані елементи займають від 6% до 9% у вхідних грошових потоках. Капітал та доходи банків грають також приблизно однакову роль у формуванні досліджуваного показника.

У таблиці 4 наведено питому вагу структурних складових елементів вихідних грошових потоків банків України за досліджуваний період. Згідно наведених даних, майже 50% обсягу вихідних грошових потоків займають надані кредити суб'єктам господарювання. Позитивним фактом є зростаюча питома вага вкладень у цінні папери банками, незважаючи на кризові явища – зростання з 3,61% у 2010 р. до 10,28% у 2015 р., проте все ще низький рівень даного показника свідчить про необхідність підвищення зацікавленості банківських установ до фондового ринку. Питома вага наданих кредитів фізичним особам щороку поступово спадає, що може свідчити про зниження платоспроможності та кредитоспроможності населення.

Унаслідок перевищення обсягів наданих кредитів над отриманими коштами від клієнтів банки України мають високий рівень дисбалансу ліквідності, що є причиною зниження їх фінансової стабільності (рис. 4).

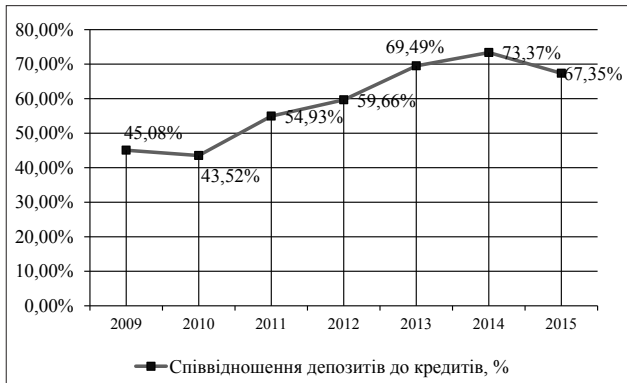

Рис. 4. Дисбаланс ліквідності банків України за період 01.01.2009–01.01.2015 рр.

Згідно графічного аналізу на рис. 4, можемо зробити висновок, що протягом усього досліджуваного періоду обсяг наданих кредитів значною мірою перевищував обсяг отриманих коштів банками України від фізичних осіб та суб'єктів господарювання. Найменшим показник був у 2010 р. – 43,52%, найбільшим – 73,37% у 2014 р. Значне перевищення обсягу кредитування над депозитами є першопри-

чиною загрози ліквідності банківської системи в цілому, враховуючи той факт, що частка простроченої та сумнівної заборгованості за кредитами з кожним роком активно зростає і досягла 13,5% станом на 01.01.2015 р. у порівнянні з 2,3% у 2009 р. Отже, рівень кредитного ризику також активно зростає з кожним роком.

Фінансові результати діяльності банків України є одним з показників ефективності управління грошовими потоками даних суб'єктів, адже саме грошові потоки є основою їх функціонування. На рис. 5 зображено динаміку фінансових результатів банків України за досліджуваний період.

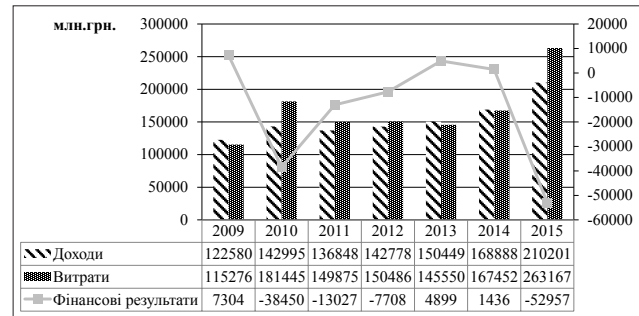

Рис. 5. Динаміка фінансових результатів банків України за період 01.01.2009–01.01.2015 рр.

Якщо здійснити порівняння між графіком на рис. 4, який зображує дисбаланс ліквідності, та динамікою фінансових результатів на рис. 5, то можна помітити, що їх схематичне зображення майже однако: різке зниження у 2010 р., поступове зростання до 2015 р. Найменший фінансовий результат банки України мали у 2015 р. – (-52957) млн. грн., що може бути пов'язано з економіко-політичною кризою та значним дисбалансом ліквідності. Чотири роки з семи досліджуваних банки України отримували від'ємний фінансовий результат, що свідчить про неефективну діяльність, а саме управління грошовими потоками.

Таким чином, із проведеного аналізу характеристик грошових потоків банків України за 2009–2015 рр. можна зробити висновок, що кошти використовуються неефективно; вхідні та вихідні грошові потоки неоптимізовані; банківські установи постійно піддаються ризику ліквідності, кредитному ризику; фінансові результати є незадовільними тощо. Дана ситуація, безперечно, потребує вирішення, адже банківська система України є досить потужною та розгалуженою. Усі грошові потоки домогосподарств, суб'єктів господарювання, держави, закордонного сектору проходять саме через банківські установи, тому дані суб'єкти зобов'язані налагодити ефективну роботу.

Таблиця 4

Питома вага елементів вихідних грошових потоків банків України за 01.01.2009–01.01.2015 рр.

Період	Питома вага елементів у вихідних грошових потоках, %				
	Кредити, надані фізичним особами	Кредити, надані суб'єктам господарювання	Вкладення в цінні папери	Резерви за активними операціями банків	Витрати
2009	26,98%	47,42%	4,08%	4,86%	11,57%
2010	20,41%	43,55%	3,61%	11,23%	16,64%
2011	16,40%	44,69%	7,35%	13,09%	13,18%
2012	14,30%	47,56%	7,18%	12,93%	12,32%
2013	13,50%	50,83%	8,04%	11,79%	12,14%
2014	12,44%	51,82%	10,26%	9,73%	12,42%
2015	10,89%	48,84%	10,28%	12,47%	16,01%

Проведемо кореляційно-регресійний аналіз факторів, які впливають на динаміку формування грошових потоків банківської системи України. За детермінанти було обрано наступні показники: ВВП України, наявний дохід населення, рівень інфляції, прибуток підприємств України, кількість банків. У табл. 5 наведено значення вище наведених показників та грошових потоків банків України.

У таблиці 6 наведено коефіцієнт детермінації та коефіцієнт кореляції для факторів впливу на відповідний вид грошового потоку (вхідний або вихідний). Коефіцієнт детермінації використовується для встановлення адекватності моделі. Задовільною модель вважається за значення коефіцієнта детермінації більше 0,5. Парний коефіцієнт кореляції показує зв'язок між змінними. Даний коефіцієнт може коливатися в межах від (-1) до 1, що свідчить про напрямки та ступінь залежності змінних одна від одної.

Так, згідно даних кореляційно-регресійного аналізу, наведених у таблиці 6, можна зробити висновки, що адекватними моделями можна вважати встановлення залежності між вхідним грошовим потоком банків та ВВП України, наявним доходом населення та кількістю банків.

Так, найбільше на даний вид потоку впливають ВВП України та наявний дохід населення. Зв'язок є прямим, а отже, чим більше значення даних факторів, тим більше значення вхідного грошового потоку. Кількість банків, навпаки, впливає на даний вид потоку у зворотному напрямі, і зв'язок між даними величинами є помірним.

Високий та достатній рівень адекватності спостерігається у моделях залежності між вихідним грошовим потоком та ВВП України, наявним доходом населення, чистим прибутком підприємств, кількістю банків.

Усі перелічені фактори майже однаковою мірою впливають на вихідний грошовий потік банків Укра-

їни, проте ВВП України та наявний дохід населення впливають прямо, а чистий прибуток підприємств та кількість банків – у зворотному напрямку. Фінансові результати підприємств, безумовно, є одним з найвпливовіших факторів саме на вихідний грошовий потік, адже майже половину даного виду потоку займають саме кредитні кошти суб'єктам господарювання, а зв'язок між ними та прибутками підприємств є очевидним: чим менше власних вільних коштів у суб'єктів господарювання, тим більшою є потреба у банківських кредитах.

Як бачимо з таблиці 6, рівень інфляції не є визначальним детермінантом у формуванні грошових потоків банку. Побудована модель залежності між обсягом грошових потоків банків та індексу Української біржі також не є адекватною, що свідчить про низьку інвестиційну активність суб'єктів банківського сектору економіки України.

Висновки. Грошовий потік – поняття багатоаспектне та є об'єктом дослідження багатьох вітчизняних і закордонних вчених, проте саме відсутність єдиної думки не дає можливості оптимізувати управління грошовими потоками. Заслугує на увагу те, що дане поняття необхідно розглядати з точки зору інститутів, в яких воно формується. Так, об'єктом дослідження автором в роботі було обрано формування саме грошових потоків банків України.

На основі аналізу спеціалізованої літератури було виділено чотири підходи до трактування поняття «грошовий потік банку». Цю дефініцію автором пропонується розглядати у такій редакції: грошовий потік банку – це цілеспрямований рух надходжень і виплат готівкових і безготівкових коштів, розподілених у часі, та які утворюються унаслідок проведення банківських операцій з обов'язковим документальним оформленням.

Згідно результатів аналізу динаміки вхідних та вихідних грошових потоків банків України за період

Таблиця 5

Значення детермінант грошових потоків банків України за період 01.01.2009–01.01.2015 рр.

Період	ВВП України, млн. грн.	Наявний дохід населення, млн. грн.	Рівень інфляції	Чистий прибуток підприємств, млн. грн.	Кількість банків, шт.	Індекс Української біржі, грн.
2009	948056	634493	122,3	-41025,1	184	760,35
2010	913345	661915	112,3	-37131,1	182	1444,67
2011	1082569	847949	109,1	13906,1	176	2458,47
2012	1302079	988983	104,6	67797,9	176	1472,78
2013	1411238	1149244	99,8	35067,3	176	953,13
2014	1454931	1215457	100,5	-22839,7	180	901,77
2015	1566728	1191139	124,9	-583785,9	163	1005,09

Таблиця 6

Вплив екзогенних чинників на грошові потоки банків України

Фактор	Грошовий потік	Коефіцієнт детермінації	Коефіцієнт кореляції	Зв'язок
ВВП України	Вхідний грошовий потік	0,905275	0,95146	Дуже сильний, прямий
	Вихідний грошовий потік	0,740143	0,860316	Сильний, прямий
Наявний дохід населення	Вхідний грошовий потік	0,84601	0,919787	Дуже сильний, прямий
	Вихідний грошовий потік	0,630223	0,793866	Сильний, прямий
Рівень інфляції	Вхідний грошовий потік	0,001811	-0,04255	Слабкий, зворотній
	Вихідний грошовий потік	0,032219	0,179496	Слабкий, прямий
Чистий прибуток підприємств	Вхідний грошовий потік	0,385434	-0,62083	Помірний, зворотній
	Вихідний грошовий потік	0,648357	-0,80521	Сильний, зворотній
Кількість банків	Вхідний грошовий потік	0,503051	-0,69502	Помірний, зворотній
	Вихідний грошовий потік	0,769368	-0,87714	Сильний, зворотній
Індекс Української біржі	Вхідний грошовий потік	0,189583	-0,43541	Середній, зворотній
	Вихідний грошовий потік	0,047034	-0,21687	Слабкий, зворотній

2009–2015 рр. можемо стверджувати, що у 2015 р. спостерігається перевищення обсягу вихідних грошових потоків над вхідними, що свідчить про підвищення рівня ліквідності банківської системи. Депозитні вкладення, не дивлячись на економічні кризи 2008–2009 рр. та 2014–2015 рр., залишаються основним джерелом формування коштів банківських установ, а основним елементом вихідних грошових потоків є кредити суб'єктам господарювання. Переважно від'ємні фінансові результати банків України за досліджуваний період, відсутність рівності між обсягом вхідних та вихідних грошових потоків, значний дисбаланс ліквідності – ці та інші фактори значною мірою впливають на погіршення фінансової стійкості банківської системи України.

Для оптимізації управління грошовими потоками банків та нівелювання ендогенних та екзогенних загроз запропоновано першочергові завдання:

1. Забезпечення збалансованості та відповідності вхідних та вихідних грошових потоків за обсягом, строком та іншими істотними характеристиками.

2. Ефективне використання вільних залишків коштів шляхом здійснення фінансових інвестицій.

3. Зниження рівня простроченої та сумнівної заборгованості клієнтів.

4. Продаж неякісних активів та активів з підвищеним рівнем кредитного ризику.

5. Обмеження нарощення ризикових активів тощо.

Вирішення визначених завдань дозволить банківській установі ефективно управляти грошовими потоками, що підвищить її ліквідність та стійкість, а також мінімізує кредитні, валютні, процентні ризики та ризик банкрутства. Отже, даний підхід забезпечить фінансову безпеку банку, що є однією з найголовніших цілей будь-якого суб'єкта господарювання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Азаренкова Г.М. Фінансові потоки економічних агентів: методологія та організація управління : автореф. дис. ... д. е. н. : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Г.М. Азаренкова. – Суми, 2007. – 33 с.
2. Дерій М. Дефініції «грошові кошти» і «грошові потоки»: відмінності та взаємозв'язок / М. Дерій // Економічний аналіз. – 2010. – № 6. – С. 60–64.
3. Єріс Л.М. Теоретичні засади управління грошовими потоками банку в сучасних умовах розвитку банківського бізнесу / Л.М. Єріс // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2014. – Вип. 2. – С. 1062–1066.
4. Кірейцева Г.Г. Фінансовий менеджмент : [навч. посіб.] / Г.Г. Кірейцева ; 3-є вид., перероб. і доп. – К. : Центр учбової літератури, 2004. – 531 с.
5. Коваль В.М. Надійність і стійкість комерційних банків: оцінка та регулювання : автореф. дис. ... к. е. н. : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / В. М. Коваль. – Київ, 2001. – 20 с.
6. Колодзєв О.М., Коцюба О.В. Управління грошовими потоками суб'єктів господарювання на основі методу ефективності використання фінансових ресурсів / О.М. Колодзєв, О.В. Коцюба // Science Rise. – 2015. – № 3/3(8). – С. 56–64.
7. Кот О.В., Герасименко Н.В. Фінансові потоки у механізмі функціонування банку / О.В. Кот, Н.В. Герасименко // Інноваційна економіка. – 2015. – № 4. – С. 294–299.
8. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент : [підручник] / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна. – К. : ЦНЛ, 2006. – 520 с.
9. Маслов Ю.К. Планування фінансової діяльності банків : автореф. дис. ... к. е. н. : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / Ю.К. Маслов. – Одеса, 2006. – 20 с.
10. Поддєрьогін А.М. Ефективність управління грошовими потоками підприємства / А.М. Поддєрьогін, Я.І. Невмержицький // Фінанси України. – 2007. – № 11. – С. 119–127.
11. Птащенко Л.О. Управління корпоративними фінансами : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Л.О. Птащенко. – К. : ЦУЛ, 2008. – 296 с.
12. Реверчук С.К. Гроші та кредит : [підручник] / С.К. Реверчук [та ін.] ; за ред. д. е. н., проф. С.К. Реверчука. – К. : Знання, 2011. – 382 с.
13. Сергєєва О.С. Управління грошовими потоками банків : автореф. дис. ... к. е. н. : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / О.С. Сергєєва. – Одеса, 2015. – 20 с.
14. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (МСБО 7) : Звіт про рух грошових коштів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/929_019.
15. Офіційний сайт Державного комітету статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
16. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/>.
17. Постанова Національного банку України «Про затвердження Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1288-11>.